

پژوهشی در روایات وارد شده از حضرت عبدالعظیم حسنی است. نویسنده بر آن است که جایگاه روایی آن حضرت را از جهات مختلف به خوانندگان نشان دهد و محتوای روایات آن حضرت را به اجمال بررسی کند. مقاله در چهار فصل سامان یافته است. در فصل اول، شخصیت حضرت عبدالعظیم و اعتبار روایی او در منابع رجالی بررسی شده است. فصل دوم به طبقه‌بندی روایی حضرت عبدالعظیم اختصاص یافته و در آن، مشایخ و شاگردان ایشان مورد معرفی و بررسی قرار گرفته‌اند. فصل سوم، روایات حضرت عبدالعظیم را براساس موضوعی تقسیم‌بندی کرده است. در فصل پایانی، مسائلی حضرت عبدالعظیم معرفی شده و نویسنده، آثار در این باره را معرفی نموده است.

پژوهشی است در روایاتی از حضرت عبدالعظیم حسنی که در تفسیر و تأویل آیاتی از قرآن، صادر شده است. در منابع حدیثی، احادیث قابل توجهی از عبدالعظیم حسنی نقل شده که در پاره‌ای از آنها، وی با واسطه و در برخی دیگر، بدون واسطه، سخنانی را از معصومان روایت کرده است. در میان این احادیث، نزدیک به چهل حدیث، درباره آیات قرآن و یا تفسیر آن است که نویسنده به جمع‌آوری این احادیث پرداخته و آنها را در هفت بخش سامان داده است: احادیث تفسیری، احادیث تأویلی، قرائت‌های دیگرگونه از آیات در احادیث عبدالعظیم، برخی از مباحث این مقاله است. نویسنده محتوای احادیث مورد بحث را گزارش نموده و پاره‌ای از آنها را بررسی و ابعادشان را موشکافی کرده است.

چهل حدیث از حضرت عبدالعظیم حسنی به نقل از مسند ایشان است که نویسنده با ارائه ترجمه فارسی حدیث و متن و سند آن در پاورقی، شری در موضوع حدیث ارائه کرده است. این اشعار در قالب مثنوی است و موضوع احادیث، برگزیده کرامات اخلاقی و نصاب است.

حضرت عبدالعظیم حسنی در میان شیعیان و دوستداران اهل بیت (ع) مقام و جایگاه ویژه‌ای دارد. نگارنده نخست مطالبی درباره ارادت و شیفتگی آیت‌الله مرعشی نجفی به آن حضرت آورده و کراماتی از وی نقل کرده است. سپس به شرح حال حضرت عبدالعظیم حسنی پرداخته و با بهره‌گیری از علم انساب، اعتقاد آن حضرت را به طور مستند نام برده و منابع آن را در پاورقی ذکر کرده است. نویسنده، آیت‌الله مرعشی را از وقف‌کنندگان عمده کتب به کتبخانه آستانه حضرت عبدالعظیم می‌داند و تصریح می‌کند که طی سال‌های ۱۳۳۸ و ۱۳۳۹ نسخه‌های متعدد و متنوع و ارزنده‌ای از کتب اربعه حدیثی شیعه و دیگر کتاب‌های تاریخی و فقهی و اصولی و کلامی از سوی ایشان به صورت وقف به کتابخانه آستانه حضرت عبدالعظیم اختصاص یافته است.

نسب‌شناسی حضرت عبدالعظیم است که با چهار واسطه به امام حسن مجتبی (ع) می‌رسد و از همین رو به عبدالعظیم حسنی شهرت یافته است. نویسنده درصدد است زندگینامه‌ای اجمالی از حضرت عبدالعظیم و پدران بزرگوارش، عبدالله بن علی بن حسن بن زید ارائه دهد. وی در این راستا، گفتارهای بزرگان درباره آنها و نیز برخی احادیث نقل شده از آنان و درباره آنان را ارائه کرده است. معرفی همسران و تعداد فرزندان آنها، و مدح شاعران و ادیبان درباره آنان از دیگر مطالب نویسنده در این مقاله است.

پژوهشی در احادیث نقل شده از حضرت عبدالعظیم حسنی است. به اعتقاد نویسنده، در احادیث منقول از ایشان، موضوعات گوناگونی یافت می‌شوند: موضوعاتی چون: توحید، نبوت، امامت، مکاتبات اهل بیت (ع)، افضلیت علی بن ابی‌طالب (ع)، معاد، برزخ، و دیگر مسائل کلامی، احکام فقهی، تفسیر و تأویل و... نویسنده به تفکیک این عناوین و موضوعات، احادیث حضرت عبدالعظیم را بررسی و نقل کرده است. وی در این زمینه، از منابع روایی معتبر شیعی بهره جسته است.

پژوهشی فشرده در شرح حال حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، طبقه‌بندی روایی، روایات و مسائلی وی است. نویسنده ابتدا شرح حال (نسب‌نامه، مدح، توثیق و تألیفات) حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) را با استفاده از منابع درجه یک رجالی مطرح کرده و در طبقه‌بندی روایی با استناد به رجال حدیث روایت شده توسط او، وی را از اصحاب امام جواد و امام هادی (ع) برشمرده و با ذکر شواهد تاریخی و رجالی، صحابی امام رضا و امام حسن عسکری بودن وی را رد کرده است. نویسنده، روایات منقول از طریق عبدالعظیم حسنی (ع) را دسته‌بندی کرده و آنها را در حوزه‌های خدا و صفات او، نبوت، امامت (منزلت و جایگاه امامت، اسامی ائمه اطهار، منزلت امام علی، منزلت اوصیا و ائمه، مرجعیت علمی اهل بیت، مهدویت)، تفسیر قرآن، و احکام شرعی توضیح داده است. وی در پایان مقاله، مستندهای عبدالعظیم حسنی (۴ مسند) را که در قدیم و جدید نوشته شده است، معرفی می‌کند.

شرح یازده حدیث اخلاقی نقل شده از حضرت عبدالعظیم حسنی است. به اعتقاد نویسنده، در این احادیث، نکته‌هایی تغز به چشم می‌خورد و محورهای مانند تکیه بر اصول عقلانی و نیز هماهنگی فرمانهای اخلاقی با طبیعت و فطرت انسان از یک سو، و همسویی با آموزه‌های قرآن از دیگر سو، دیده می‌شود. وی این برداشتهای کلی را به صورتی کوتاه و گذرا ارائه کرده و در شرح هر حدیث، نکات اخلاقی آن را بررسی و بیان نموده است.

نگاه اجمالی و مختصر به زندگینامه، هجرت، عمر، احادیث و زیارت‌نامه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) است. نویسنده با انگیزه آشنایی عموم زائران با شخصیت این امامزاده به گردآوری مطالبی مستند در شناسایی آن حضرت همت گماشته و با قلمی روان و ساده آنها را به نگارش در آورده است.

جباریان، مرتضی

۴۵۸۶- «شرح حال نفیسه خاتون

عمه حضرت عبدالعظیم حسنی(ع)».

مجموعه مقالات کنگره حضرت عبدالعظیم

حسنی(ع)، جلد دوم (شماره ۴۵۲۹)، ص ۲۱۷-۲۲۲.

کد پارسا: ۲۸۶۷۶ Sah Abdolazim

زنان دانشمند شیعی

شرح زندگی نفیسه بنت حسن بن زید بن حسن

بن علی بن ابی طالب(ع) است که در مصر مدفون است و

بارگاهش زیارتگاه خاص و عام بوده و به طاهره و کریمه

النارین شهرت دارد شماری از عالمان انساب و مورخان،

نفیسه خاتون را دختر زید بن حسن(ع) دانسته‌اند که

به اعتقاد نویسنده، این اشتباه است. وی در این مقاله،

دلایل خویش را در این خصوص ارائه کرده است. او

سپس شخصیت نفیسه خاتون را در گفتار علما پیگیری

نموده و کرامات آن حضرت و نیز اعتقاد و ارادت اهل سنت

به ایشان را بیان داشته است. به اعتقاد نویسنده، نفیسه

خاتون عمه حضرت عبدالعظیم حسنی است

استادی، رضا(۱۳۱۶-)

۳۶۸۹- «زیارت حضرت عبدالعظیم

حسنی(ع)»، مجموعه مقالات کنگره

حضرت عبدالعظیم حسنی(ع)، جلد سوم

(شماره ۴۵۲۰)، ص ۱۱-۴۴.

کد پارسا: ۲۸۶۸۲ Sah Abdolazim

زیارتنامه امامزادگان؛ عبدالعظیم حسنی -

فضائل عبدالعظیم حسنی(شخصیت‌شناسی)

پژوهشی درباره فضیلت زیارت امامان اهل بیت(ع)

و فرزندان (رسول خدا(ص)) به‌ویژه حضرت عبدالعظیم

حسنی(ع) است. نویسنده پس از اثبات جواز و استحباب

زیارت مؤمنان و صالحان و امامزادگان، با بهره‌گیری از

منابع معتبر روایی و قرآنی، ثواب زیارت حضرت عبدالعظیم

را نقل کرده است. مطابق برخی روایات، از امامان هادی و

رضاع(ع) ثواب بسیاری بر زیارت حضرت عبدالعظیم مترتب

است و حتی آن را با زیارت امام حسین(ع) برابر دانسته‌اند.

حکیم، سیدمحمدحسین(۱۳۶۴ق-)

۴۴۸۱- شناخت‌نامه حضرت

عبدالعظیم حسنی(ع) و شهر ری

مجموعه گفتارهای پراکنده پیرامون

شهر ری)، ترجمه علی‌اکبر زمانی‌نژاد(۱۳۴۲-)

قم: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه، ۴۱۶ص،

فارسی، وزیری (کالینگور)، بهار: ۱۸۰۰۰ ریال.

فروست: مجموعه آثار کنگره بزرگداشت حضرت

عبدالعظیم(ع) ۱۴- Sah Abdolazim

شایک: ۰-۲۵-۲۴۸۹-۹۶۴

کد پارسا: BV۱۲۸۵

فضائل عبدالعظیم حسنی؛ ری - تاریخ

ری(تاریخ و جغرافی)

این کتاب شامل رساله‌های خطی، کتاب‌ها و

مقالات و مجموعه جزوه‌ها و گفتارهای پراکنده درباره

عبدالعظیم حسنی و امامزادگان و تاریخ شهر

ری است. در این مأخذشناسی نزدیک به هزار عنوان

کتاب، نشریه، سفرنامه، پایان‌نامه، اسناد و وقفنامه

شناسایی و از میان آنها بیش از چهل عنوان مهم و

علمی درباره ری و جنبه‌های مختلف تاریخی، فرهنگی،

بناها، مساجد، دانشگاه‌ها، بیمارستان‌ها و حوادث

تاریخی آن به ترتیب سال وفات مؤلفان گزینش و

چاپ شده است. کتاب در دو بخش کلی با عنوان

کتاب‌های عربی و عناوین فارسی تنظیم شده است.

مختاری، علی

۴۵۱۶- «شمیم ولایت»، مجموعه

مقالات کنگره حضرت عبدالعظیم

حسنی(ع)، جلد اول (شماره ۴۵۲۸)، ص ۲۴۵-۲۷۲.

کد پارسا: ۲۸۶۶۴ Sah Abdolazim

فضائل عبدالعظیم حسنی

نگاهی به موضوع ولایت‌پذیری حضرت عبدالعظیم

حسنی است. به اعتقاد نویسنده، عشق به ولایت در

مسند عبدالعظیم حسنی که از او به یادگار مانده

است، موج می‌زند و از نشانه‌های شیدایی وی به

اهل بیت(ع) آن است که بیش از نیمی از ۱۱۷ حدیث

این مسند - یعنی ۶۸ حدیث - به امر ولایت پرداخته

و بقیه در باب سایر معارف و مسائل است. وی مطالب

خویش را در چهار بخش سامان داده و در هر بخش،

روایات نقل شده از ایشان را در موضوعات اهتمام به

امامت و ولایت، قرآن و عترت، خاندان نبوت، و رابطه

است و امام بررسی کرده است. پایان‌بخش مقاله،

نکاتی است درباره فضیلت زیارت امام رضاع(ع) که به

نقل از عبدالعظیم حسنی از جواد الائمه(ع) آمده است.

01 EYLÜL 2008

۴۴۸- شناختنامه حضرت عبدالعظیم

حسنی (ع) (مجموعه رساله‌های خطی

و چاپی پیرامون امامزادگان و زیارتگاههای

ری)، قم: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه،

۴۵۶ ص، فارسی، وزیری (گالینگور)، بهای: ۲۰۰۰۰ ریال.

فهرست: مجموعه آثار کنگره بزرگداشت حضرت

عبدالعظیم حسنی (ع) - ۱۰-

شابک: ۰-۴۲-۷۴۸۹-۹۶۴-۹۶۴

کد پارسا: SY۱۳۲۳

مقالات این مجموعه: شرح حال امامزادگان ری،

علیق‌بن فتحعلی اعتضاد السلطنه، ۱۱-۱۳۶؛ امامزادگان

معروف ری (مقالات در امامزاده‌های ری)، سیدمحمد

صادق حسینی طباطبایی، ۱۳۷-۱۷۹؛ نسب حضرت

عبدالعظیم و امامزادگان ری، ولی محمد بیگ وردی

ترکمانی عراقی، ۱۸۱-۲۳۱؛ امامزادگان ری، محمد

حسین تهرانی، ۲۲۳-۳۲۳؛ نور الآفاق، جواد بن مهدی

شریف رازی لاریجانی، ۳۲۵-۴۲۲؛ بارگاه امامزاده

عبدالله در ری، خلیل کمره‌ای، ۴۲۳-۴۳۴؛ رساله

العزیزة فی ترجمة الجلیل عزالدین یحیی (از نقیای ری)،

سیدشهاب‌الدین مرعشی نجفی، ۴۳۵-۴۴۶؛ حواشی

عمدة الطالب فی نسب آل ابی طالب (ج)، سیدمحمدعلی

روضاتی، ۴۴۷-۴۵۰

کتابشناسی عبدالعظیم حسنی؛ ری -

امامزاده‌های ری (تاریخ و جغرافی)

نویسندگان

۴۵۲۶- شناختنامه حضرت عبدالعظیم

حسنی (ع) و شهر ری: مجموعه رساله‌های خطی و سنگی پیرامون

حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، به کوشش

سید مجتبیٰ حسینی (ع)؛ سید مجتبیٰ حسینی، قم: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه، ۴۱۶ ص، فارسی، وزیری (گالینگور)، بها: ۲۰۰۰۰ ریال.

فروست: مجموعه آثار کنگره بزرگداشت حضرت

عبدالعظیم (ع) - ۹

Sah Abdulazim

شابک: ۲-۳۸-۷۴۸۹-۹۶۴

کد پارسا: ۵۷۱۳۲۵

مقالات این مجموعه: رساله فی فضل عبدالعظیم (ع)، اسماعیل بن عباد صاحب بن عباد، ۱۱-۲۵؛ زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، محمد بن محمد مفید، ۲۷-۳۲؛ نسبت‌نامه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، احمد غلام عمله خزانه، ۳۳-۳۷؛ وقایع اتفاقیه در حرم حضرت عبدالعظیم (ع)، ۴۵-۵۸؛ ریاض الرضوان: فضیلت و زیارت حضرت عبدالعظیم (ع) و امامزادگان ری، محمد حسین بن محمد صالح حسینی خاتون‌آبادی، ۵۹-۷۴؛ پنجاه حدیث با ترجمه از حضرت عبدالعظیم (ع)، ولی محمد بیک وردی ترکمانی عراقی، ۷۵-۱۴۸؛ شرح حال حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، علیقلی بن فتحعلی اعتضاد السلطنه، ۱۴۹-۱۸۷؛ در احوال حضرت عبدالعظیم (ع) (تحریر اول) به ضمیمه دو رساله دیگر از این مؤلف، علیقلی بن فتحعلی اعتضاد السلطنه، ۱۸۹-۲۲۲؛ اعتقادات و اصول دین و شرح حال حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، عبدالله بن محمدحسن خوراسکانی اصفهانی، ۲۵۱-۲۶۴؛ خصائص العظیمیه، جواد بن مهدی شریف رازی لاریجانی، ۲۶۵-۳۱۰؛ قوانین و موقوفات آستانه مبارکه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) به ضمیمه دو رساله دیگر، ۳۱۱-۳۵۳؛ موافد الکریم لزوار عبدالعظیم، عباس حائری تهرانی، ۳۶۹-۴۱۰

کتابشناسی عبدالعظیم حسنی

01 JUL 2008

17 MARCH 2009

کزازی اراکی، محمد اسماعیل

۵۰۹۲- جنات النعیم فی احوال

سیدنا الشریف عبدالعظیم علیه السلام

باتحقیق علی اکبر زمانی نژاد (۱۳۴۲-)، قم: دارالحدیث،

چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه، ۳۷۶ص، عربی، وزیری

(گالینگور)، بها: ۲۰۰۰۰ریال.

شابک: ۸-۴۹-۷۴۸۹-۹۶۴

Sah Abdulagim

دیوبی: ۲۹۷/۹

کد پارسا: B۶۷۲۷۹

زندگی نامه عبدالعظیم حسنی

کلباسی، محمد باقر

۵۰۹۳- التذکرۃ العظیمة، باتصحیح علی

رضا هزار، قم: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰

نسخه، ۳۸۴ص، فارسی، وزیری (گالینگور)، بها: ۱۸۰۰۰

ریال، فهارس: آیات، احادیث، اعلام، اماکن، کتب.

شابک: ۶-۴۲-۷۴۸۹-۹۶۴

دیوبی: ۲۹۷/۹۷۳

کد پارسا: B۶۶۵۵۳

فضائل عبدالعظیم حسنی

بیان فضایل و مقامات و احوال حضرت عبدالعظیم

حسنی است. نویسنده برای بیان مناقب عبدالعظیم

حسنی، نخست با استناد به احادیث شیعی به ذکر

فضیلت فرزندان پیامبر و سادات و امامزادگان پرداخته

و در مجموع ۵۸ مقام و فضیلت را برای آنها نقل کرده

است. وی سپس به بیان تشیع، علم و اطاعت‌پذیری

عبدالعظیم از ائمه طاهرن (ع) پرداخته و مقام و عظمت این

شخصیت را در نظر امامان نشان داده است. نویسنده

در صدد است برخی عقاید شیعه را در زمینه احترام

به امامزادگان و زیارت و تعمیر قبور اثبات کند و

انحرافات فرقه ضاله وهابیت را نشان دهد. در بخشی

از کتاب، اجمالی از احوال سایر امامزادگان، شرح حال

شیخ صدوق و جد خود نویسنده آمده است.

MADE BY THE AMERTAN
SONKA GELER JOURNAL

06 MARI 2008

حضرت عبدالعظیم و بزرگان شیعه، نویسنده مطالب خود را زیر عنوان 'روح و ریحان' از متون حدیثی شیعه نقل و تحلیل می‌کند. وی نخست به نسب‌شناسی امامزادگان از نسل امام حسن و امام حسین پرداخته و سپس امامزادگان مدفون در ری و دیگر علما و محدثان شیعه در ری را به همراه ذکر فضایل و مقامات عبدالعظیم حسنی پیگیری کرده است. کوشش نویسنده بر آن است که عقاید امامیه را در باب زیارت قبور و احترام به بزرگان دین و ائمه(ع) و امامزادگان به اثبات برساند و انحرافات فرقه‌های ضاله را گوشزد کند. وی به همین سبب داستانهایی در باب کرامات ائمه و فرزندان آنها نقل کرده و ضمن بیان آداب زیارت به مسئله عمارت قبور و مساجد هم پرداخته است.

MADE YAYINLANMIŞTIR
SONRA GELEN JÜRİ

واعظ کجوری، محمدباقر بن اسماعیل
(۱۲۵۵-۱۳۱۳ق)

۵۱۰۸-روح و ریحان یا جنة النعيم
و العیش السليم فی احوال السيد
عبدالعظیم الحسنی علیه السلام و التکریم

تهیه و تنظیم سید صادق حسینی اشکوری (۱۳۵۱-)
جلد/ جلد اول - چهارم، قم: دارالحدیث، چاپ اول،
۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه، فارسی، وزیری (گالینگور)، بها:
۱۰۰۰۰۰ ریال.

Sah Abdulazim

شابک: ۹۶۴-۷۴۸۹-۱۷-X

کنگره: BP۵۳/۵/A۲۷۲

دیویی: ۲۹۷/۹۸۴

کد پارسا: B۶۶۴۴۹

ویژگی مجلدات

جلد ۱: ۳۲۲ص

جلد ۲: ۴۴۷ص

جلد ۳: ۴۲۷ص

جلد ۴: ۴۰۰ص

زندگی‌نامه عبدالعظیم حسنی؛ مدفونان در
حرم عبدالعظیم (تاریخ و جغرافی)؛ نسب‌شناسی سادات؛
زیارت قبور (کلام)

موضوعات و احادیث پراکنده‌ای است در بیان
عقاید شیعه، زندگی و فضایل امامزادگان به ویژه

ربانی، هادی؛ زمانی نژاد، علی اکبر
(۱۳۴۲ -) (به کوشش)

۵۰۶۴ - شناخت نامه حضرت

عبدالعظیم حسنی علیه السلام و شهر

ری (مجموعه مقالات چاپ شده)، قم:

دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه، ۵۰۴ ص،

فارسی، وزیری (شمیز)، بها: ۲۰۰۰۰ ریال.

شابک: ۹۶۴-۷۴۸۹-۱۶-۱

کنگره: BP۵۲/۵/SH۹۷/۲

دیوبی: ۹۷۳/۲۹۷

کد پارسا: S۶۶۶۰۷

مقالات این مجموعه: آشنایی با حضرت عبدالعظیم(ع)

و مصادر شرح حال او، رضا استادی، ۱۹-۷۸: عظمت

شخصیت حضرت عبدالعظیم در نظر امامان(ع) و عالمان

بزرگ شیعه، سید جعفر شهیدی، ۷۹-۹۰: شرح حال

حضرت عبدالعظیم حسنی(ع)، داود الهامی، ۹۱-۱۰۴:

یادگار امام مجتبی(ع) در شهر ری، سید مهدی

شمس الدین، ۱۰۵-۱۱۳: مناظرات امام جواد(ع) با

حضرت عبدالعظیم حسنی، سید کاظم ارفع، ۱۱۵-۱۲۲:

بررسی تاریخ ری در مقاله فهرست شیخ منتجب الدین،

سید موسی شبیری زنجانی، ۱۲۳-۱۶۴: مراکز علمی

ری و تأثیر آن در فرهنگ و تمدن اسلامی، مهدی

محقق، ۱۶۵-۱۷۸: سیمای مدرسه ری و قم، محمد

مهدی آصفی، ۱۷۹-۱۹۰: بازگوی راز «ری»، حسین

کریمان، ۱۹۱-۲۳۰: یکی از نقوش ری، عباس اقبال

آشتیانی، ۲۳۱-۲۳۴: مجموعه عبدالعظیم(ع) گنجینه‌ای

از سنت و هنر، سید احمد موسوی، ۲۳۷-۲۵۸: محدثان

و علمای امامی ری (تا پایان قرن چهارم)، محمد حاجی

تقی، ۲۵۹-۲۸۸: ری در زمان طبری، پروانه نیک طبع،

۲۸۹-۳۰۲: فرمان اشرف افغان و موقوفات آستانه

حضرت عبدالعظیم، سید عبد الله عقیلی، ۳۰۳-۳۳۲:

تاریخ ری و شخصیت حضرت عبدالعظیم حسنی علیه السلام،

ابوالقاسم مشیری، ۳۳۳-۳۴۶: مقاله «ری» در دائرةالمعارف

اسلامی، ولادیمیر مینورسکی، ۳۴۷-۳۶۰: درگاه و کتیبه

آستانه حضرت عبدالعظیم علیه السلام، محمد کریم

پیرنیا، ۳۶۱-۳۶۷: دفینه ری، سید عبد الله عقیلی،

۳۶۹-۳۷۶: جغرافیای تاریخی ری، حسین قره چانلو،

۳۷۷-۳۸۷: فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آستانه

امامزاده عبدالعظیم حسنی در شهر ری، محمد تقی

دانش پژوه، ۳۸۹-۴۹۶

زندگی نامه عبدالعظیم حسنی؛ تاریخ ری

(تاریخ و جغرافی)

MAHARATI.COM

MAHARATI.COM

عطاردی قوچانی، عزیزالله (۱۳۰۷ -):

هزار، علی رضا

۴۳۲۹- مسند حضرت عبد العظیم

حسنی علیه السلام، قم: دارالحدیث، چاپ اول،

۱۳۸۲ / ۲۰۰۰ نسخه، ۳۱۱ص، فارسی، وزیری (کالینگور)،

بها: ۱۵۰۰۰ ریال، فهارس: آیات، احادیث، اعلام، منابع:

۳۱۰-۳۰۳. *Shah Abdolaziz*

فروست: مجموعه آثار کنگره بزرگداشت حضرت

عبد العظیم(ع)، ۱

شابک: ۸-۲۱-۷۴۸۹-۷۴۴

کنگره: BP۵۳/۵/۴۶۴۵

دیویی: ۲۹۷/۹۷۳

کد پارسا: B۶۶۶۴۳

مسائید شیعه: زندگی نامه عبد العظیم حسنی

(شخصیت شناسی)

مجموعه احادیثی است که حضرت عبد العظیم

حسنی از ائمه اطهار نقل و روایت کرده است. حدیث

مسند آن است که سلسله سند حدیث به پیامبر یا

امامان معصوم(ع) برسد. این مجموعه که با عنوان

مسند عبد العظیم حسنی تدوین شده ۱۲۰ حدیث

است که با تفحص در مصادر اولیه حدیثی گردآوری

شده و ترجمه فارسی هر روایت مقابل آن آمده است.

در ابتدای کتاب، شرح حال عبد العظیم حسنی و چهل

تن از مشایخ حدیث او آمده و در پایان نیز فهارس فنی

از جمله فهرست موضوعی برای مطالب تهیه شده است.

حسینیان قمی، مهدی

۵۸۰۵۰- «آفتاب ری»، علوم حدیث، پیاپی ۲۷،

ص ۴۷-۹۸، فارسی. *Sah Abdulazim*

کد پارسا: A۶۳۲۱۲

زندگی نامه عبدالعظیم حسنی

① مروری بر شخصیت حضرت عبدالعظیم

حسینی(ع) و دیدگاه‌های امامان معصوم شیعه درباره اوست. نویسنده در صدد بررسی روایات مربوط به فضایل و مناقب حضرت عبدالعظیم می‌باشد. وی نقاط قوت عبدالعظیم را عرضه دین بر امام معصوم، هجرت و آوارگی، روایت حدیث و درایت آن، کثرت روایت از معصوم، دعای معصوم در حق او، دینلاری مورد رضایت امامان، تسلیم حق بودن، عبادت و بندگی، امانتداری، عمل به تقیه، اعتماد و ارجاع امام به وی، ماموریت پیامرسانی، بی شبهه بودن شخصیت حسنی، پناهگاه بودن قبر حسنی در ری، و فضیلت زیارت قبر وی برشمرده و برای هر یک روایات و دلایلی ارائه کرده است.

پذیرش روایات را با استناد به سخنان فقهای مهم پیشین بویژه وحید بهبهانی (وفات ۱۲۰۶ق) و دیگران مورد نقد و نقض قرار داده است. وی همچنین وجود سخنان مهم و تأییدآمیز از امامان بخصوص روایت ارجاع امام هادی(ع) به عبدالعظیم حسنی، روایت عرض دین به امام هادی(ع) و روایت فضیلت و ثواب زیارت عبدالعظیم حسنی و در ادامه کثرت روایات نقل شده توسط وی را با طرح جدول تطبیقی بین راویان کثیر الروایه و حسنی بررسی کرده و در پایان به دو شبهه نویسنده مقاله پیشین در زمینه متعارف بودن سوالات حسنی از امامان (و نه ممتاز بودن سوالات) و روایت برخی احادیث در زمینه تحریف قرآن توسط حسنی، پاسخ داده است.

06 MARCH 2008

حسینیان قمی، مهدی (ناقد و

توصیف کننده)

۵۹۰۵۰- «حاشیه‌ای بر مقاله «حضرت

عبدالعظیم از نگاهی دیگر»»، علوم

حدیث، پیاپی ۲۷، ص ۲۰۳-۲۱۷، فارسی.

کد پارسا: A۶۳۲۰۳

عنوان متن نقد شده:

حضرت عبدالعظیم از نگاهی دیگر، سروش محلاتی، محمد

فضائل عبدالعظیم حسنی

① نقدی بر نظرات محمد سروش محلاتی

نویسنده مقاله 'حضرت عبدالعظیم از نگاهی دیگر'

است. نویسنده در مقاله حاضر، سختگیری افراطی در

آشنایی با شخصیت حضرت عبدالعظیم (ع)، جواد محدثی، ۵۵۲-۵۲۱

کتابشناسی عبدالعظیم حسنی

نویسندگان

۴۵۲۸- مجموعه مقالات کنگره

حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، ۳ جلد / جلد اول، قم: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه، ۵۰۴ ص، فارسی، وزیری (گالینگور)، بهای: ۲۴۰۰۰ ریال. فروست: مجموعه آثار کنگره بزرگداشت حضرت عبدالعظیم (ع) ۲۴- شابک: ۱-۲۳-۷۴۸۹-۹۶۴ کد پارسا: SY۱۳۱۹

مقالات این مجموعه: شرح حدیث عرض دین حضرت عبدالعظیم حسنی، لطف‌الله صافی گلپایگانی، ۱۱-۷۲؛ نگاهی کوتاه به حدیث شریف عرض دین، احمد عابدی، ۷۳-۱۲۸؛ آموزه‌های حدیث عرض دین، رضا یرتیچاره، ۱۲۹-۱۶۰؛ معارف فکری و اعتقادی در احادیث حضرت عبدالعظیم (ع)، سیدابراهیم سیدعلوی، ۱۶۱-۱۹۲؛ پیشینه عرض دین و حدیث، سیدمحمدکاظم طباطبائی، ۱۹۳-۲۴۴؛ شمیم ولایت، علی مختاری، ۲۴۵-۲۷۲؛ تأویل ولایی در روایات حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، سیدابوالحسن مطلبی، ۲۷۳-۲۷۸؛ امامت در احادیث حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، علی‌اکبر رضوانی، ۲۷۹-۳۰۲؛ مهنویت در احادیث حضرت عبدالعظیم حسنی، علی‌اصغر رضوانی، ۳۰۳-۳۲۶؛ ظهور امام زمان در روایات حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، شاهرخ محمد بیگی، ۳۲۷-۳۳۸؛ تاریخ تشیع در شهر ری، رسول جعفریان، ۳۳۹-۴۱۸؛ تشیع در ری (از قرن دوم تا نهم)، مرتضی دوستی ثانی، ۴۱۹-۴۹۸

عقاید عبدالعظیم حسنی - عقاید عبدالعظیم حسنی: احادیث خاص (حدیث)

نویسندگان

۴۵۲۹- مجموعه مقالات کنگره حضرت

عبدالعظیم حسنی (ع)، ۳ جلد / جلد دوم، قم: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه، ۴۰۷ ص، فارسی، وزیری (گالینگور)، بهای: ۱۸۰۰۰ ریال. فروست: مجموعه آثار کنگره بزرگداشت حضرت عبدالعظیم (ع) ۲۵- شابک: ۵-۲۸-۷۴۸۹-۹۶۴ کد پارسا: SY۱۳۲۰

مقالات این مجموعه: پژوهشی در روایات قرآنی - تفسیری حضرت عبدالعظیم حسنی (رض) محمد مرادی، ۱۱-۶۹؛ در بیان شخصیت حضرت عبدالعظیم (ع)، علی پناه اشتهاردی، ۷۱-۸۰؛ مقام علمی و فضیلت زیارت حضرت عبدالعظیم (ع)، سیدعبدالجواد غلام‌الهدی، ۸۱-۱۰۰؛

خلق عظیم: شرح احادیث اخلاقی و اجتماعی حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، عبدالهادی مسعودی، ۱۰۱-۱۴۶؛ نسب عبدالعظیم، رسول آقاجانی، ۱۶۷-۱۹۹؛ آفتاب ری، عباس عیبدی، ۲۰۱-۲۱۶؛ شرح حال نفیسه خاتون عمه حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، مرتضی جباریان، ۲۱۷-۲۴۲؛ بر آستان سیدالکریم: چهل حدیث حضرت عبدالعظیم، محمدحسن ارجمندی، ۲۴۳-۲۸۵؛ آشنایی با موقوفات آستان مقدس حضرت عبدالعظیم (ع)، حسین مؤذنی، ۲۸۷-۳۲۱؛ بست‌نشین در حرم حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) در دوران قاجار، نورالله عقیلی، ۳۲۳-۳۳۲؛ نقش آستان حضرت عبدالعظیم (ع) در تاریخ معاصر ایران، محمدعلی تقوی زاد، ۳۳۳-۳۵۸؛ نگاهی گذرا به «ری باستان»، ابوالفضل عرب زاده، ۳۵۹-۳۹۴

فضائل عبدالعظیم حسنی - فضائل عبدالعظیم حسنی

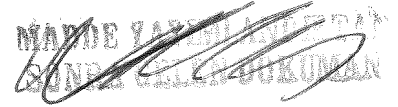
نویسندگان

۴۵۳۰- مجموعه مقالات کنگره حضرت

عبدالعظیم حسنی (ع)، ۳ جلد / جلد سوم، قم: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲ / ۱۰۰۰ نسخه، ۴۲۶ ص، فارسی، وزیری (گالینگور)، بهای: ۲۰۰۰۰ ریال. فروست: مجموعه آثار کنگره بزرگداشت حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) ۲۶- شابک: ۲-۴۱-۷۴۸۹-۹۶۴ کد پارسا: SY۱۳۲۱

مقالات این مجموعه: زیارت حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، رضا استادی، ۱۱-۴۴؛ بررسی کلی روایات حضرت عبدالعظیم حسنی، محمدکاظم رحمان ستایش، ۴۵-۸۸؛ خورشید ری (حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) از منظر امامان مصوم (ع))، مهدی حسینیان قمی، ۸۹-۱۴۲؛ اسوه تقوا (بررسی روایات اخلاقی - اجتماعی حضرت عبدالعظیم حسنی (ع))، رضا مختاری، ۱۴۳-۱۷۶؛ عراضة الاخوان (سفرنامه معلم حبیب‌آبادی به آستانه حضرت عبدالعظیم (ع))، محمدعلی معلم حبیب‌آبادی، ۱۷۷-۱۹۰؛ حضرت عبدالعظیم حسنی (ع) از نگاه حضرت آیت‌الله مرعشی نجفی، ابوالفضل حافظیان، ۱۹۱-۲۰۴؛ کوچ مسافر ری: تحقیقی جامع پیرامون تولد و شهادت حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، سیدصادق حسینی اشکوری، ۲۰۵-۲۸۶؛ حضرت عبدالعظیم (ع) و شهر ری در سفرنامه‌ها، محسن صادقی، ۳۲۷-۴۲۶

فضائل عبدالعظیم حسنی - فضائل عبدالعظیم حسنی

01 EYLÜL 2008

نویسندگان

۴۵۲۷- شناختنامه حضرت عبدالعظیم

حسینی و شهر ری: مجموعه کتابها و

رساله‌ها، به کوشش علی‌اکبر زمانی‌نژاد (۱۳۴۲-): مهدی مهریزی (۱۳۴۱-): قم: دارالحدیث، چاپ اول، ۱۳۸۲، ۵۶۸ ص، فارسی، وزیری (گالینگور).

فروست: مجموعه آثار کنگره بزرگداشت حضرت عبدالعظیم (ع) ۱۲- شابک: ۳-۱۵-۷۴۸۹-۹۶۴ کد پارسا: SY۱۳۲۲

مقالات این مجموعه: آستانه حضرت عبدالعظیم (ع)، سیدمحمدتقی مصطفوی، ۱۱-۳۶؛ زندگانی حضرت عبدالعظیم الحسینی و شخصیت دو امامزاده مجاور آن، محمدرازی، ۳۷-۱۹۰؛ آستانه ری، مجموعه اسناد و فرامین، محمدعلی هلایتی، ۱۹۱-۲۹۶؛ زندگانی حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، محمدجواد نجفی، ۲۹۷-۳۴۲؛ تاریخ مختصر کتابخانه مقدسه حضرت عبدالعظیم (ع)، جواد مؤذنی، ۳۴۳-۳۵۲؛ شرح احوال حضرت عبدالعظیم (ع) و حضرت امامزاده حمزه (ع)، ۳۵۳-۳۶۶؛ ری عروس البلاد، فرمانداری شهرستان ری، ۳۶۷-۳۸۲؛ تاریخ زندگانی حضرت عبدالعظیم (ع) و امامزادگان مجاور، حسین مؤذنی، ۳۸۳-۴۰۷؛ آفتاب ری، حضرت عبدالعظیم حسنی (ع)، محمدباقر پورامینی، ۴۰۹-۵۲۰؛ نگین ری؛

صافی گلپایگانی، لطف‌الله (۱۲۹۷-)
۳۵۵۹- «شرح حدیث عرض دین
حضرت عبدالعظیم حسنی». مجموعه
مقالات کنگره حضرت عبدالعظیم

حسنی (ع)، جلد اول (شماره ۴۵۲۸)، ص ۱۱-۷۲.

کد پارسا: G28658 Sah Abdulazim
احادیث خاص؛ روایات عبدالعظیم حسنی

شرح و توضیح روایاتی است از عبدالعظیم
حسنی (ع) که مطابق آن، ایشان خدمت امام هادی (ع)
رسیده، عقاید و اصول دین خویش را بر ایشان
عرض کرده و حضرت، ایمان عبدالعظیم را تأیید نموده
است. نویسنده در شرح حدیث، مطالب خویش را در دو بخش
سامان داده است. در بخش نخست، با بررسی پیشینه
عرض دین بر بزرگان و دین‌شناسان، این مسئله را در
عصر حاضر نیز بررسی می‌کند و آن را امری ضروری
می‌شمارد. در بخش دوم، به شرح حدیث پرداخته و نکات
آن را جداگانه و به تفصیل بررسی کرده است. بررسی
سند و لفظ حدیث، از دیگر مطالب نوشتار است.

طباطبائی، سید محمد کاظم

۳۵۶۰- «پیشینه عرض دین و حدیث».
مجموعه مقالات کنگره حضرت عبدالعظیم

حسنی (ع)، جلد اول (شماره ۴۵۲۸)، ص ۱۹۳-۲۴۴.

کد پارسا: G28662

احادیث خاص؛ روایات عبدالعظیم حسنی

عابدی، احمد

۳۵۶۱- «نگاهی کوتاه به حدیث
شریف عرض دین». مجموعه مقالات
کنگره حضرت عبدالعظیم حسنی (ع).

جلد اول (شماره ۴۵۲۸)، ص ۷۳-۱۲۸.

Sah Abdulazim

کد پارسا: G28659

احادیث خاص؛ روایات عبدالعظیم حسنی

شرح و تفسیر و بررسی حدیث عرض دین، به
نقل از عبدالعظیم حسنی (ع) است. این حدیث که
یک دوره فشرده اعتقادات اسلامی است، در میان
احادیث عبدالعظیم حسنی، درخشندگی خاصی دارد.
نویسنده در فصل نخست، با معرفی کتابی از آیت‌الله
صافی گلپایگانی در شرح این حدیث، به ویژگیها و
امتیازات کتاب مزبور پرداخته و برخی نکات ایشان را
ارائه کرده است. در بخش دوم، نگاهی اجمالی به
حدیث عرض دین انداخته و پس از بررسی سند
حدیث، مقایسه‌ای کوتاه بین احادیث عرض دین انجام
داده و اصول مشترک آنها را عرضه نموده است. وی
آنگاه به شرح مفاد حدیث با بهره‌گیری از آیات و
روایات می‌پردازد.

02 EYLÜL 2008

known of his works during the period of his rule in Mecca, is limited to the procession of the Ḥajj pilgrimage, as well as certain constructions in the sacred sanctuary of Mecca (al-Ya'qūbī, 2/309–310; al-Ṭabarī, 5/582, 622; Ibn 'Asākir, 28/211–212; for a lesser pilgrimage (*umra*) attributed to him, see Ibn Battūṭa, 1/182). 'Abd Allāh b. al-Zubayr had several children (see al-Balādhurī, 7/141; Ibn Qudāma, 258–263), some of whom became famous figures in later periods (e.g. see al-Dhahabī, 2/136, 8/518, 12/312, 14/176; see also al-Sam'ānī, under 'al-Zubayrī').

BIBLIOGRAPHY

Abū al-Faraj al-Iṣfahānī, *al-Aghānī* (Cairo, n.d.); Abū Ya'lā al-Mawṣilī, Aḥmad, *Musnad*, ed. Irshād al-Ḥaqq al-Atharī (Beirut and Jeddah, 1408/1988); Aḥmad b. Ḥanbal, *al-Ull wa ma'rifā al-rijāl*, ed. Waṣī Allāh 'Abbās (Beirut, 1408/1988); idem, *al-Musnad* (Bulāq, 1313/1896); al-Azraqī, Muḥammad, *Akhhbār Makka*, ed. Rushdī al-Ṣāliḥ Malḥas (Beirut, 1982); Baḥshal, Aslam, *Ta'rikh Wāsiṭ*, ed. Kūrkiṣ 'Awwād (Beirut, 1406/1986); al-Balādhurī, Aḥmad, *Ansāb al-ashrāf*, ed. Suhayl Zakkār and Riyād al-Ziriklī (Beirut, 1417/1996); Daftary, Farhad, *The Ismā'īlīs: Their History and Doctrines* (2nd ed., Cambridge, 2007); al-Dhahabī, Muḥammad, *Siyar a'lām al-nubalā'*, ed. Shu'ayb al-Arna'ūt et al. (Beirut, 1404/1984); al-Dīnawarī, Aḥmad, *al-Akhhbār al-ṭiwāl*, ed. 'Abd al-Mun'im 'Āmir (Cairo, 1959); Hawtīng, Gerald R., *The First Dynasty of Islam: The Umayyad Caliphate AD 661–750* (London, 2000); Ibn 'Abd al-Barr, Yūsuf, *al-Istī'āb*, ed. 'Alī Muḥammad al-Bajāwī (Cairo 1960); Ibn 'Abd Rabbih, Aḥmad, *al-Iqd al-farīd*, ed. Aḥmad Amīn et al. (Cairo, 1368/1948); Ibn 'Asākir, 'Alī, *Ta'rikh madīnat Dimashq*, ed. 'Alī Shūrī (Beirut, 1415/1995); Ibn Battūṭa, Muḥammad, *Rihla*, ed. 'Alī al-Kattānī (Beirut, 1405/1985); Ibn Ḥajar, Aḥmad, *al-Iṣāba* (Cairo, 1328/1910); Ibn Qudāma, 'Abd Allāh, *al-Tabyīn fī ansāb al-Qurayshīyyīn*, ed. Muḥammad Nāyif al-Dulaymī (Beirut, 1408/1988); Ibn Sa'd, Muḥammad, *al-Ṭabaqāt al-kubrā* (Beirut, n.d.); al-Jaṣṣās, Abū Bakr, *Aḥkām al-Qur'ān*, ed. Muḥammad al-Ṣādiq al-Qamḥawī (Beirut, 1405/1985); Khalifa b. Khayyāt, *Ta'rikh*, ed. Suhayl Zakkār (Damascus, 1960); al-Khalīfī al-Qazwīnī, Khalīf, *al-Irshād*, ed. Muḥammad Sa'īd 'Umar Idrīs (Riyad, 1409/1988); al-Kulaynī, Muḥammad, *al-Kāfi*, ed. 'Alī Akbar Ghaffārī (Qumm, n.d.); Madelung, W., 'Abd

Allāh b. Zubayr the Mulhid', in *Actas XVI Congreso UEAI*, C.Vazquez de Bènitó, ed. M. A. Manzano Rodriguez (Salamanca, 1995), pp. 301–308; idem, 'Abd Allāh b. al-Zubayr and the Mahdī', *JNES*, 40/4 (1981), pp. 291–305; idem, *The Succession to Muḥammad: A Study of the Early Caliphate* (Cambridge, 1997); al-Mas'ūdī, 'Alī b. al-Ḥusayn, *Murūj al-dhahab*, ed. Charles Pellat (Beirut, 1966); al-Mizzī, Yūsuf, *Tahdhīb al-kamāl*, ed. Bashshār 'Awwād Ma'rūf (Beirut, 1403/1983); idem, *Tuhfa al-ashrāf* (Bombay, 1403/1983); al-Mufīd, Muḥammad, *al-Jamal*, ed. 'Alī Mīr Sharīfī (Qumm, 1413/1993); al-Qalqashandī, Aḥmad, *Ma'āthir al-ināfa* (Kuwait, 1985); al-Sam'ānī, 'Abd al-Karīm, *al-Ansāb* (Hyderabad, n.d.); al-Shāfi'ī, Muḥammad, *al-Umm* (Beirut, 1393/1973); al-Shawkānī, Muḥammad, *Fath al-qadīr* (Beirut, n.d.); al-Ṭabarī, *Ta'rikh*; al-Ya'qūbī, Aḥmad, *Ta'rikh*, ed. M. Th. Houtsma (Leiden, 1969).

ALI BAHRAMIAN
TR. HASSAN LAHOUI

'Abd al-'Azīm al-Ḥasanī, Abū al-Qāsim b. 'Abd Allāh b. 'Alī, a mid-3rd/9th century Shi'ī traditionist.

All the genealogists give his name and *nisba* (lineage) as 'Abd al-'Azīm b. 'Abd Allāh b. 'Alī al-Sadīd b. al-Ḥasan b. Zayd b. al-Ḥasan b. 'Alī b. Abī Ṭālib (al-Bukhārī, 24; Ibn 'Inaba, 93; al-Najāshī, 248). There is very little information on his life, but the date of his birth may be reckoned to be sometime around 170–175/787–791, given that he related traditions from some of Mūsā al-Kāzīm's companions, all of whom had died before 190/806 (Ibn Bābawayh, *al-Amālī*, 85; idem, *al-Khiṣāl*, 414). From what can be gathered from the sources, he must have hailed, like his brother Aḥmad, from the Ḥijāz (al-Bukhārī, 24), and subsequently settled in Rayy and then 'Irāq-i 'Ajam as a result of al-Ma'mūn's alliance with Imam 'Alī b. Mūsā al-Riḍā, following the example of other 'Alids (Zahīr al-Dīn al-Mar'ashī, 127). After passing through several towns (al-Ṣāhib b. 'Abbād, 405), he most probably settled in Ṭabaristān, which at the time was a safe haven for the Prophet's descendants fleeing the persecution instigated by the 'Abbāsid caliph

tual unit with it (*Maḥmūd-shāh*). The latter usage is the most common and, though found already in early texts (such as Firdawsī's *Shāh-nāma*), is anomalous in Neo-Persian; it seems likely that it is either an isolated relic from Middle Persian or else an imitation of Turkish constructions with titles such as *khān*. Compounds with *shāh* (as the first or last element) or indeed *shāh* on its own occur quite frequently as proper names of kings, but also of commoners; the given name of the famous Saljūq ruler Malik Shāh, for example, is formed simply by combining the Arabic and Persian words for "king". As a common noun (without a name) *shāh* is widely used in poetry and non-official prose of all periods to designate potentates who, in their official protocol, styled themselves *malik*, *sultān*, *amīr*, *pādshāh* or whatever. It is also used with reference to the kings of pre-Islamic Persia and in works of fiction. Sometimes it is applied to princes (as already in Middle Persian; many references in F. Wolff, *Glossar zu Firdosis Schahname*, Berlin 1935, 549, 583). In a number of compounds or set phrases *shāh* means "pre-eminent, principal", e.g. in *masjd-i shāh* "congregational mosque" (not "king's mosque"), or *shāh-rāh* "principal road, highway". In the Indian subcontinent, *shāh* is appended to the names of persons claiming descent from the Prophet and has today become a surname.

As for the title *shāhān shāh*, this naturally fell into disuse with the collapse of the Sāsānid empire, but it remained in popular memory in its Neo-Persian form *shāhānshāh* (the vowels in the first and last syllables can be shortened when required by the metre; modern Western Persian has also the vulgar form *shāhshāh*). This is an inseparable compound (from which is derived an adjective *shāhānshāhī*) and in the context of Neo-Persian it can no longer be analysed morphologically, though there has never been any doubt that its meaning is indeed "king of kings". It was adopted as his official title by the Būyid ʿAḍud al-Dawla (338-72/949-83 [q.v.]), and continued to be used by his successors on their coins and in court documents, sometimes in conjunction with its Arabic equivalent *malik al-mulūk*, despite the objections raised by religious authorities (for details, see LAḤAB and the literature cited there), but after the fall of the Būyids it does not seem to have figured in official protocol until the 20th century, when it was adopted by the self-styled "Pahlawi" dynasty in Persia. It has, however, always been used quite freely by poets. Thus the Ghaznavid Masʿūd I, who would hardly have tolerated such a sacrilegious title in his official documents, had evidently no scruples about his court poet Manūčihri addressing him as *shāhānshāh*, *shāhānshāh-i dunyā*, *shāh-i malikān* and the like, and similar expressions are used by the panegyrists of the Saljūks and others after them.

Bibliography: Given in the article.

(F.C. DE BLOIS)

SHĀH ʿABD AL-ʿAZĪM AL-ḤASANĪ, Abu ʿI-Kāsim b. ʿAbd Allāh b. ʿAlī b. al-Ḥasan b. Zayd b. al-Ḥasan b. ʿAlī b. Abī Tālib, Shīʿī ascetic and traditionist, well-known under the name of Imām-zāde (Shāh) ʿAbd al-ʿAzīm. He is buried in the principal sanctuary of Rayy [see AL-RAYY].

1. *The holy man.*

Only sparse biographical data are available on ʿAbd al-ʿAzīm, who must have been born in Medina before 200/815 and who was a companion of the ninth and tenth Imāms, Muḥammad al-Djāwād al-Takī (d. 220/835) and ʿAlī al-Hādī al-Nakī (d. 254/868) [see AL-ʿASKARĪ]. When the latter, at the order of caliph al-Mutawakkil, was forced to go to Sāmarrāʾ in 233/848, ʿAbd al-ʿAzīm followed him there. He is said to have

been ordered by al-Nakī, apparently under the caliphate of al-Muʿtazz, to go to Persia in exile. He stayed in Ṭabaristān, and then in Rayy, where he lived in the *sikkat al-mawālī* in the quarter of Sarbānān, hidden in the house of a Shīʿī. He passed his time in prayers, ascetic practices, study and teaching, and visited the tomb of an ʿAlid which was later reputed to be that of Ḥamza b. Mūsā al-Kāzīm (see below). He died perhaps before al-Nakī (towards 250/864?, see Karīmān, i, 384 ff.) although, according to some Shīʿī sources (Sharīf al-Murtaḍā, al-Ṭūsī, see Madelung, quoted in the *Bibl.*), he also was a companion of the eleventh Imām, Ḥasan al-ʿAskarī (d. 260/874 [q.v.]).

In the small Imāmī community of Rayy, ʿAbd al-ʿAzīm occupied an important position as *sayyid*, companion of the Imāms, traditionist and teacher. His works, now lost, were used and quoted until the 5th/11th century: *Kitāb Yawm wa-layla* (on the daily rituals); *Riwāyāt ʿAbd al-ʿAzīm*; *Kitāb Khutab Amīr al-muʾminīn* (on the sermons of Imām ʿAlī). His views on the concepts of *ʿadl* and *tawḥīd* (cf. Karīmān, i, 386 ff.) were praised by Ibn ʿAbbād, the Būyid vizier in Rayy. The Imāmī traditionist Ibn Bābuya/Bābuyayh [q.v.], who in part continued ʿAbd al-ʿAzīm's efforts, devoted a now lost biography to him, *Akhbār ʿAbd al-ʿAzīm al-Ḥasanī*.

2. *The sanctuary.*

ʿAbd al-ʿAzīm was buried in a garden under an apple-tree (*shadjara tuffāh*), opposite the tomb of Ḥamza b. Mūsā which was situated outside the walls, to the west of al-Rayy, in the partly Sunnī quarter of Bāṭān (see Karīmān, i, 264 ff.). The garden belonged to a certain ʿAbd al-Djabbār, probably a Sunnī (see Karīmān, i, 388; ii, 316). A Shīʿī is said to have heard in a dream the Prophet telling him that one of his descendants of the *sikkat al-mawālī* should be buried there. The tomb was venerated by the Shīʿīs at a very early date. According to the Imām al-Nakī, pilgrimage to there was as meritorious as the one to the tomb of the Imām al-Ḥusayn (Ibn Kulūya, *Kāmil al-Ziyārāt*, see Madelung; Karīmān, i, 386, ii, 51). The sanctuary, mentioned as a *mashhad* by Ibn ʿAbbād and known under the name of *Mashhad al-Shadjara*, was restored during the Saljūkid period thanks to the patronage of the Shīʿī vizier Maḍjīd al-Dīn Barāwistānī al-Ḥummī (ʿAbd al-Djalīl Rāzī, *Kitāb al-Nakā*, in Karīmān, i, 389, ii, 191, 419). Ḥusām al-Dawla Ardashīr (d. 602/1205-6), the Bāwandid ruler of Māzandarān, used to send every year 200 dīnārs to the sanctuary (Ibn Isfandiyyār, *Tārīkh-i Ṭabaristān*, ed. ʿA. Iḳbāl, Tehran 1320, i, 120).

The most ancient trace of the mausoleum consists of a coffin of precious wood (aloe, betel, walnut), carrying a Qurʾānic inscription, part of which is the *āyat al-kursī* (*sūrat al-baqara*, II, 256). The coffin is a gift of Naḍjm al-Dīn Muḥammad, vizier under the Ilkhān Abū Saʿīd (d. 737/1335), see Karīmān, i, 392. The sanctuary was visited by famous Timūrid and Turkmen pilgrims (Karīmān, ii, 225 ff.) and then by the Ṣafawids. Under the patronage of Ṭahmāsp I (1524-76), it was restored. An *iwān* (*aywān*) was constructed in 944/1537. A robust balustrade (*muhadḍjar*) of boxwood was erected around the coffin in 950/1543-4 (Karīmān, i, 390 ff., with reference to a *farmān* by Ṭahmāsp I preserved in the sanctuary) in order to protect it against depredations by the pilgrims. When Shāh ʿAbbās I [q.v.], about to attack the Özbegs in 996/1587-8, fell ill, he recovered his health after a pilgrimage to the sanctuary (Karīmān, ii, 239).

Notwithstanding the interest shown to the sanc-

250/864?

600
1200

1200

middle of the 13th century

‘ABD-AL-‘AZİM AL-ĤASANİ, ABU’L-QASEM B. ‘ABDALLĀH B. ‘ALİ B. AL-ĤASAN B. ZAYD B. AL-ĤASAN B. ‘ALİ B. ‘ABŪ TĀLEB, Shi’ite ascetic and transmitter buried in the main sanctuary of Ray. Little is known about his life. He must have been born before the year 200/815, probably in Medina. There he was a companion of Imams Moĥammad al-Javād (203-20/818-35) and ‘Alī al-Hādī (220-54/835-68). When the latter, on the order of the caliph al-Motavakkel, moved to Sāmarrā’ in 233/848, ‘Abd-al-‘Azīm evidently followed him there. Later

he seems to have been forced to go into hiding from the government and to have stayed some time in Tabarestān before coming to Ray. According to the contemporary scholar Aĥmad b. Moĥammad b. Kāled al-Barqī of Qom (d. 274/887-88 or 280/893-94), he lived there, still concealing his identity, in the house of a Shi’ite in the Sekkat al-mawālī in the quarter of Sarbānān. He spent the time in worship and fasting and used to visit, outside the town, a tomb which later faced his own grave, stating that a descendant of Imam Mūsā was buried there. This tomb was later identified as that of Ĥamza b. Mūsā. After ‘Abd-al-‘Azīm’s death, he was buried under an apple tree (*šajara toffāh*) nearby on the initiative of a Shi’ite who, in a dream had heard the Prophet state that a descendant of his would be carried from the Sekkat al-mawālī and be buried under it. His shrine was later called *mašhad al-šajara* after the tree. He died probably before Imam al-Hādī, though Šarīf al-Mortazā and Shaikh al-Ṭūsī state that he was also a companion of Imam Ĥasan ‘Askarī (254-60/868-74).

As a descendant of the Prophet, a companion of Imam ‘Alī al-Hādī, and a transmitter of traditions of the Imams, ‘Abd-al-‘Azīm evidently held a position of high authority in the nascent Emāmī Shi’ite community in Ray. Imam al-Hādī is reported to have told a visitor from Ray to rely on ‘Abd-al-‘Azīm’s answers in all problematical religious matters. The titles of his works still known in the 4th/10th and 5th/11th centuries illustrate his role as a religious teacher: 1. a book on the daily ritual duties, *Keṭāb yawm wa layla*; 2. books containing his transmission, *Rewāyat ‘Abd-al-‘Azīm*; 3. a book on the speeches of ‘Alī, *Keṭāb koṭāb Amīr al-mo’menīn*. None of these is extant, but Kolaynī, Ebn Bābüya, and others quote numerous traditions transmitted by him from Imams al-Javād and al-Hādī and, with chains of transmitters, from the early Imams. His tomb was evidently venerated by Shi’ites soon after his death. According to a report first quoted by Ebn Qūlūya (d. 367/976) in his *Kāmel al-zārāt* (ed. Mūsā ‘Abd-al-Ĥosayn al-Amīnī, Najaf, 1386/1966, p. 324), Imam al-Hādī told a Shi’ite from Ray that visiting the tomb of ‘Abd-al-‘Azīm was as meritorious as visiting the tomb of Imam Ĥosayn. Not much later, Šāḥeb Ebn ‘Abbād, Buyid vizier in Ray, wrote an epistle on the rank and virtues of ‘Abd-al-‘Azīm, praising in particular his support of the doctrine of divine unity and justice (*al-tawḥīd wa’l-‘adl*), an aspect of ‘Abd-al-‘Azīm’s teaching which agreed with Ebn ‘Abbād’s own endeavor of furthering a combination of Shi’ism and Mu’tazilite theology. Ebn Bābüya, who partially supported Ebn ‘Abbād’s efforts, also composed a tract on the life of ‘Abd-al-‘Azīm (*Akbār ‘Abd-al-‘Azīm b. ‘Abdallāh al-Ĥasanī*), which is lost. The tomb of ‘Abd-al-‘Azīm had evidently been built up as a shrine by the time of Ebn ‘Abbād, who describes it as a *mašhad*. In the Saljuq age, the Shi’ite vizier Majd-al-dīn Barāvestānī Qommi provided generously for its restoration. It was restored, greatly

enlarged, and provided with liberal endowments by the Safavid Shah Ṭahmāsp. In 1270/1854, the tomb was gilded and the hall provided with mirror work on the order of Nāṣer-al-dīn Shah Qāfār (for the history of the shrine, see Ray).

Bibliography: Šāḥeb Ebn ‘Abbād, *Resāla fi aḥwāl ‘Abd-al-‘Azīm al-Ĥasanī*, in *Nafā’es al-makṭūbat*, ed. M. H. Āl Yāsīn, IV, Baghdad, 1374/1955, pp. 16-22. Ṭūsī, *Fehrest kotob al-šī’a*, ed. A. Sprenger, Calcutta, 1853-55, p. 184. Idem, *Rejāl*, ed. M. S. Āl Baḥr-al-‘olūm, Najaf, 1381/1961, pp. 417, 433. Najāšī, *Rejāl*, Tehran, n.d., pp. 186-87, 306. Ebn Ṭabāṭaba, *Montaqelat al-ṭālebiya*, ed. M. M. Karsān, Neĵaf, 1388/1968, pp. 156-57. Ebn Šahrāšūb, *Ma’ālem al-‘olamā’*, ed. ‘Abbās Ṭqbāl, Tehran, 1353/1934, p. 72. Ebn al-Moṭahḥaḥ Ḥelli, *Rejāl*, ed. M. S. Baḥr-al-‘olūm, Najaf, 1381/1961, p. 130. Ebn ‘Enaba, *Omdat al-ṭāleb*, ed. M. H. Āl al-Ṭaleqānī, Najaf, 1380/1961, p. 94. Moĥammad Bāqer b. Moĥammad Esmā’īl Koĵūrī, *Jumāt al-na’īm . . . fi aḥwāl al-Sayyed . . . ‘Abd-al-‘Azīm ‘Abdallāh al-Ĥasanī*, Tehran, 1298/1881. Moĥammad Rāzī, *Zendeġānī-ye Ḥāzrat ‘Abd-al-‘Azīm b. ‘Abdallāh al-Ĥasanī*, Tehran, 1367/1947. H. Karīmān, *Ray-e bāstān*, Tehran, 1345-49 Š./1966-70, I, pp. 384-95.

W. MADELUNG)

06 Temmuz 2014

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN